نزا سپیيه‌کانی من

سەباح رەنجدەر

عوسمان شەیدا خودی هەستیار و نیگەران و ماندوویی خۆی لە ناو تێڕوانینێکی لەبیر نەکراودا کردووە بە دەقی شیعریی و هەڵێداوەتە ناو پانتاییە پڕ ئاژاوەکانی ژیان، ئەو خودەی واقیع ستەمی لێ کردووە و

نەیهێشتووە پڕ بە دڵی لە ناویدا بژێت. لە کرۆکدا شیعر هێنانە گۆی دەنگە گەمارۆدراوەکانە و بەرزکردنەوەیەتی لە ئاست واقیع و پێچەوانە کردنەوەی دەسەڵات و هێزی خۆ سەپێنەری ئەو واقیعەیە، کە نەیهێشتووە پڕ بە دڵی لە ناوی بژێت و خودی هەستیار و نیگەران و ماندووی خۆی تێدا دامەزرێنێت. لە واقیعی کۆمەڵگای زیندوودا شیعر وەک یەکەم دەرکەوتەی مرۆڤ و ڕۆشنایی بوون ناسراوە و فۆرمی وەرگرتووە، پاشان بۆ پاراستنی خۆی بەردەوام کاری لەسەر بوون و هەبوون کردووە.

واقیعی کۆمەڵگای زیندوو درەوشانەوەی بەردەوامی تێدایە بۆ کار لەسەرکردن و خۆ دامەزراندن و بەجێ هێنانی پرۆژەکانی ئەزموونی ژیان و نووسین.

واقیعی ستەمکار لە مرۆڤی هەستیار و نیگەران و ماندوو بەهێزتر و دەسەڵاتی لێ

سەندووەتەوە، یان جموجوڵ و چالاکییەکانی خستووەتە ژێر ڕکێفی خۆی و بەرزەفتی کردووە.

شیعریش کە ناوکی گیانە، دەبێت لەم خاڵ و خودەوە هاتبێت و بوونی خۆی ڕاگەیاندبێت. لە خاڵ و خودی هەستیار و نیگەران و ماندووەوە، بۆ بەرزکردنەوەی تا ئاستی واقیع و بڕواهێنان.

هەندێک شیعر ساکارکردنی واقیعی لێ دەکەوێتەوە، لە کاتێکدا واقیع زۆر ئاڵۆزە. خودی هەستیار و نیگەران و ماندوو نابێت لە بۆتەی شیعردا دژی واقیعی زیندوو بێت، بەڵکو تێیدا هەوڵبدات پێستەکانی واقیعی زیندوو هەڵبداتەوە و تاڵە تیشکەکانی بگرێت.

واقیعی زیندوو هەمیشە دڕەوشانەوەی بەردەوامی تێدایە بۆ کار لەسەر کردن و خۆ دامەزراندن و بەجێ هێنانی پڕۆژەکانی ئەزموونی ژیان و نووسین، بەڵام واقیعی ستەمکار لە ئاوات و داوایەکانی خودی هەستیار و نیگەران و ماندوو ناپرسێت و دیکتاتۆر و سەرکوتکەر و توقێنەرە. لە باری سەرکوتکردن و تۆقاندا جوانی و هەست بە جوانی کردن هەڵدەبزرکێت.

لە خەیاڵی شاعیردا هەموو خودی هەستیار و نیگەران و ماندوو لە ناو شیعردا دەژین و پێوەندییەکان دادەنێن. ئەوەندە ناسک دەبنەوە لە درز بردن و شکانی شەختە دەچن لەبەر خۆری بەهاراندا، یان ئازاری شەقبردنی هەنار لەبەر نمەی بارانی پاییزان. پێوەندی لەگەڵ مەرگ دەگرن، بەڵام مەرگێکی لەخۆبردوو لە ناو ئەو تێڕوانینە لەبیرنەکراوەی، کە خودی هەستیار و نیگەران و ماندووی خۆی تێدا کردووە بەدەقی شیعری و هەڵیداوەتە ناو پانتاییە پڕ ئاژاوەکانی ژیان.

شیعرییەت بەم هەستیارییە و نیگەرانی و ماندووبوونەی خوددا دێت و یەکێتییەکی پتەویان لەنێوان ڕایەڵ دەکات، لە درێژبوونەوەی شیعرەکەدا ئەو ڕایەڵە هەڵناوەشێتەوە و شەیدا و سەرسامتر دەبێت و تەمێک لە هەستی دڵەڕاوکێ و هەست بە نامۆیی کردن تێی دەئاڵێت و تانوپۆی دەچنێت و بنیادێکی زەینی دەداتێ.

جوانترین شێواز لە شیعردا ئەو شێوازەیە، کە دەیخوێنیتەوە بە پڕی و کاملّی هەست بکەیت لە ناو بەشێک لە هەستەکانی تۆدا کاری کردووە و لە ناوی ژیاویت و شیعر دەخوێنیتەوە، ژیان لە ناو چێژی کاتی شیعریدا داگیرساوە و وەک چەقی ناوەند دەبیندرێت.

ئەگەر چی چەق بۆ شیعر پێوەر نییە، ئاسۆی جووڵاو پێوەرە، ئاسۆی جووڵاویش هێزی گۆڕان پێ بەپێ دەبەخشێت و هاوسەنگی خۆی لەگەڵ زماندا دەست دەخات، بەڵام کە لە خوێندنەوەکەدا تەواو بوویت، بگەڕێیتەوە دۆخی واقیعی ژیان و هەست بکەیت هەستێکی پاراوە دەربڕاوە و لە بۆتەی دەقی شیعریدا بەرجەستە بووە.

شیعرییەت لە چێژ و هەستی کاتیدا دێتە بوون و لە دەقدا دەخوڵقێت و خوڵقانی خۆی تێکەڵی هێزی ئەفسوناوی دەکات.

هەست و چێژی تەندروستیش ئەرکی زمان لە ئەستۆ دەگرن، لەو ئەرکی زمان لە ئەستۆ گرتنەدا کەشێکی تاکانەی بەدەست هێناوە و خوێنەری ڕووبەڕووی زمانی ناسک بوونەوە و شیعرییەت و جیاوازیی کردووەتەوە.

(نزا سپییەکانی من)، ناوونیشانی کتێبێکی شیعریی (عوسمان شەیدا)یە. سالّی (١٩٩٩) لە دووتوێی (٩٧) لاپەڕەدا لە چاپخانەی (هەواڵ) لە سلێمانی چاپ کراوە، ئەم شیعرانەی تێدایە: (خەزان، ئەو شەوەی بەفری تێدا باری، ئەوین، خەتا، بروسکە، دوو پارچە شیعر، گۆڕهەڵکەن، سێو، شیعرێکی سەوز، کارەسات، بیست و چوارساتەی ئێستای من، ١٩٩٥/٨/٢٦، مریەم، سەبووری یان سەفەری ئەییووب، خەخۆرک، درووەد، ڕۆژانە یاداشت، نزا سپییەکانی من، کریسماس، سەراب نا سەفەر، ئەوینێ لە گوڵ پیاوێک لە درۆ، من.. تۆ و ستۆکهۆڵم، بەشێک لە داستانی خەج، قاسید، هەندێک لە وازییەکانی ژوانی زەرێ، دامیاو.)

مریەم

سێ ڕۆژە ماڵەکەم دەفێکی سواوە
شەوانە بە پەنجەی شیعر
لە سینگی خۆی دەدا
سێ ڕۆژە گەردی ڕۆح دەسووتێ
سێ ڕۆژە ڕەیحانەی عومری من
لە ئینجانەی هەوردا
بۆ مانگی ناوێزەی سریشکی
هەوالّێ دەگەڕێ
ئۆف لە خۆم
لە منی خێر نەدیو

ئاخر کوا ژنە ئینجیلییەکەم
ئاخر کوا
وا لە کوێ
ژنە سازگارەکەی عومری
وشکەلاتووی
منی دڵ پەشمەک
پێم بڵێن ئەگەرنا
قورئانی مزگەوت و
زەنگی کەنیسە و
مەرقەدی پیاوچاکان بە شاهید
دەگرم
هەرچی ئازیزتانە
من ئاسا ئاگری تێ بەربێت
ئەگەر بێ و پێم نەڵێن
ژنە ئینجیلییەکەم وا لە کوێ

وشە لە وێناکردنی خەیاڵ دەبێتە ڕووداو و شتی نادیار، بەڵام وزەیەکی داهێنەراوە و لە زەیندا هەست پێکراوە.

ڕووداو و شتی نادیاریش، کە تێیدا قاڵ و قوواڵبوویتەوە، دەبێتە موڵکی خودی هەستیار و نیگەران و ماندوو، لە سەر بنچینەی خەیاڵ و قاڵبوونەوە و قوواڵبوونەوە، (توانا) و (بەهرە) گیان بەشتی نادیار دەبەخشن و ڕووداوە هەستییەکان ڕووەدەن و دەبن بە (وزەیەکی داهێنەراو).

ئەو ڕووداوانەی، کە بووەتە پێکهێنەر و بنیادی نووسینی ئەم کتێبە شیعرییە پەیوەستن بە ژیانی شاعیر خۆیەوە و مانیفێستی ژیانی کەسایەتی خۆیەتی. دەتوانین لە ڕێگای زمانەوە مانای جیاواز جیاوازیش لەم مانیفێستەی ژیانی وەربگرین. لە کاتێکدا زمان تۆڕێکە هەموو وزەیەکی تێدایە بۆ دۆخگۆڕین. ئەو ئاماژایەشی داوە، کە زوو و بە جوانی ئەم ژیانە بەجێ دەهێڵێت و ژیانی نووسینی تەواو دەبێت. بەهاری ٢٠٠٥ کورد یەک لە مێوانە جوانەکانی سەر زەمینی کوردستانی جوانە مەرگ بوو، کە توانای جوان نووسین و جوان ژیانی هەبوو. بەردەوامیش لەسەر مانیفێستی ژیانی خۆی ئیشی کردووە. ئەو پانتاییەی تێیدا خولاوەتەوە ڕووبەری ماڵەکەی خۆیەتی و کارەکتەری کاراشی هاوسەر و منداڵەکانیەتی: (ئایشێ، شنرۆێ، ئاسۆ، دەشنێ.)

هەندێک دەنگی نەمر لە ناخیدا نیشتووە و شاعیر خۆی تێکەڵی ئەم دەنگە نیشتووانەی ناخی دەکاتەوە و دەیانجوولێنێت، کە بەردەوام لە ناو ڕووداوە شیعرییەکانی دووبارە دەبنەوە و سیمایان پێشان دەدرێنەوە.

ئەگەرچی بەشێک لە شاعیرە بەتواناکانمان، کە (شیعرییەتی شیعری کوردییان دامەزراندووە.) وەک مانیفێستی ژیانی خۆیان دەقی سەرنج ڕاکێشیان بۆ بەجێ هێشتووین و هەمیشە درەوشانەوەی بەردەوامییان تێدایە بۆ کار لەسەرکردن و خۆ دامەزراندن و بەجێ هێنانی پرۆژەکانی ئەزموونی ژیان و نووسین.